

ДРАГАЧЕВСКИ ШРУБАЧ

Број 26 * Цена 50 пара
Гуча, 25-27. август 1995.

ДОБРОДОШЛА, ТРУБО, У ДРАГАЧЕВО

Све се изгледа мења. Сабор остаје исти. Као елемент. Земља. Ваздух. Вода. Печење. Лебац и сланина. Бели лукац. Коловођа и кец. Први и последњи у колу. Сабор је чудо. И то чудо над чудима. Требало је, пре тридесет и пет година, промарширати улицама Гуче. У антерији. Са шакачом на глави. У присуству власти. И у пратњи трубаџа.

То је чудо. Тај поход. Који траје. Који не престаје. Од Сабора до Сабора. Од града до града. У касно лето. Пред јесен. Думбара бубањ. Игра коло. Али, молим вас, замислите: како је то било пре тридесет и пет година. У прикрасици. У прекорици. Као иначе. Тек ће нарасти инат. Тек ће се заинатити прави инат. У својпштој сумњи.

Прикрало се. И припремало. Велико коло. У прикрасици. Наизглед наивно и невшто. Требало је бити храбрости. И одолети покудицама. Шта ће вам то ту? И зашто ће вам то баш ту? И шта ће ту Драгачево? И зар се то сме у Драгачеву? И шта ће други рећи? И како ће се други понашати? И ко ће за то одговарати? И шта ако се то у нешто неприлично изроди? Опасно је! Није време! Зашто баш трубе? И шта ће ту трубе? Па то подсећа на ратове! Па какви су то били ратови? Има ратова и ратова. Освајачких, нападачких, глачићелских, неправедних, опаких и зловремених. Шта ће ту трубе? На шта да нас подсећају? На некаква књажевства и краљевства?

Није Србин измислио трубу. Шта ће труба у колу? Има она преча посла. Зна се њено место. Испраћа у ратове. И маршира с војскама. Један, два. Под командом. Један, два. Не може у шест корака.

И грунула је. У Драгачеву. Као изазов. И пркос. Пристелила. Подсетила. Промладила. Дахнула ведрином. И надом. Јер народ игра. Има наде. Јер народ игра. Добро је кад народ игра. Засвадбариће

јесен. Рађаће се деца. Оживеће њиве и ливаде. Биће леба и сланине. Заратариће земља. Неће заратовати. Она ће заратарићи. Јер бог Перун, врховни српски бог, није бог ратова, већ берићета, бог плодности. Он опомиње громовима и муњама. Он управља земљом и небесима. И шаље кише на једну земљу. Оплођује. Препорађа. Омлађује. Ствара. Дарује.

Требало је лукаво, полако, стрљиво, уз неопходне дворнице и непотребне пристанке, очувати саборину, која је постала као дажд, напајала људе вером и надом да још има здравља и да није све прошло и да ће се живети и плодити.

Заиграло је велико саборно коло. И породило се велики, општенародни инат. Труба се претворила у чудо. Ослушните је. Дрма. Чућете што никада нисте чули. Чућете ако сте посустали. Чућете ако сте посумњали. Има спаса. Има наде. Чућете ако сте се одродили. Чућете ако се још нисте породили. Чућете ако сте се заплодили.

Мој глас је слаб. Немам снаге да надвичем трубу. Све што сад говорим, казаће вам труба. Она непрестано само о томе труби. Треба је чути, саслушати и разумети. Она уместо нас проговара. Једног дана, ко зна када, дошла је међу нас из далеког белог света, и проговорила је нашим гласом. Баш као да је свирала. Као да се усвирала. И угуслила. Видели смо је и на сликама посвећеним божјим просторима. Анђели навшћују долазак Страшног суда. Она се потпуно припитомила у Драгачеву. Не позива на јуриш. Неће у рат. Не навшћује пропаст света. Долазак Страшног суда. Зачиње коло. Светкује. И разастире радост. И зато је добродошла. Као препородитељка. На радост. И весеље.

Бранко В. РАДИЧЕВИЋ

Добро дошли у наше Драгачево!

ГЕНЕРАЛНИ СПОНЗОР

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ПТТ
САОБРАЋАЈА „СРБИЈА“**

ПРОГРАМ 35. ДРАГАЧЕВСКОГ САБОРА ТРУБАЧА

Домаћин Сабора: Ника Стојић, професор из Гуче

ПЕТАК, 25. АВГУСТ '95

- У 8 сати: Отварање шатри са драгачевским специјалитетима и прве саборске здравце
- У 10 сати: Отварање пројатне изложбе рукотворина драгачевске задруге жена "Рајка Боројевић" из Доњег Дубца
- У 16 сати: Отварање ликовних изложби:
- Радова народног вајара Богосава Живковића и његових ученика
- Слика и вајарских радова чланова Удружења самоуких сликара и вајара Драгачева
- Вајарских радова Нике Стојића
- Слика из колонije "Калешћ 95"
- У 18 сати: Генерална проба завршне саборске приредбе "Са Овчара и Каблара"
- У 19 сати: Отварање изложбе Савеза за заштиту споменика културе Републике Србије "Молитва у гори", прве брвнаре у Србији. Аутори: Радмила Пашић-Поновић, Доброслав Ст. Павловић и Радомир Станић. Постава Народног музеја Чачак и Регионалног завода Краљево
- У 19³⁰ сати: Отварање изложбе "Илустроване Политике" - 35 година Сабора трубача"
- У 20 сати: Представљање књига и публикација које сведоче о Драгачеву и Сaborу - "Чачанске слике" и "Тужнице" (аутор: Радван М. Маричковић); "Камена хроника Дуцаловића" (аутор: Драгомир Паутрелић); "Камени летопис Ргара" (аутор: Радисав Недовић); "Драгачевке" (аутор: Ника Стојић); "Сабори трубача" (група аутора); "Бог и сотова у Вучковици" (аутор: Бошко Јовичић) и "Павловићи из Каопа" (аутор: Драгољуб М. Павловић)
- У 21 сат: Одлапавају се победници са 34. Сабора трубача, добитници мајсторског писма и најмлађи оркестар. Учествују трубачки оркестри, и изворне певачке групе (Рогача, Вучковица, Дуцаловићи) и песници из села
- У 22 сати: Велико саборско коло на платоу испред Дома културе
- 23-24 сати: ТВ хроника Драгачевског сабора (други канал РТС-ТВ Београд)

СУБОТА, 26. АВГУСТ '95.

- У 7 сати: Трубачка будилница, сусрети и здравце рапосабораца 35. Сабора
- У 11 сати: Саборска момачка надметања - скок у даљ из места, бацање камена с рамена, рвање у кошти, гађање "кроз прстеви јабуке"
- У 12 сати: Такмичење здравчара (шатра "Под лицом")
- У 17 сати: Велика саборска поворка. Уествују трубачки оркестри који су на предтакмичењима на Златибору, у Сурудици, Доњем Дубцу и Грљани (Зажечару) стекли право учешћа на овогодшњем Сaborу, затим културно-уметничка друштва и изворне певачке групе из земље и иностранства
- У 20 сати: "Слово о љубави и Србији" - у славу значајних датума и јубилеја. Сценско-музички програм аутора: Милована Витезовића, књижевника и Живорада Ајдачића, редитеља. У програму учествују: драмски уметници, трубачки оркестри - добитници овогодшњих награда на предтакмичењима, песници, изворне певачке и играчке групе и културно-уметничка друштва (Рума, Смедеревска Паланка, Чатак). Програм се одржава на платоу испред Дома културе

- У 21³⁰ сати: Приказивање филма Пуреше Ђорђевића: Први Сабор трубача (на тргу испред Дома културе)
- У 22 сати: Велико саборско коло пред Домом културе
- 23-24 сати: ТВ хроника Драгачевског сабора

НЕДЕЉА, 27. АВГУСТ '95.

- У 7 сати: Трубачка будилница и сусрети старих и нових сабораша - рапоранцаца
- У 8 сати: Избор најлепше женске и мушке народне ношње
- У 11 сати: Велика - свечана саборска поворка учесника 35. Сабора, уз ушесне трубачких оркестара (такмичара и гостију из иностранства), изворних певачких и играчких група и културно-уметничких друштва из земље и иностранства
- У 12 сати: Импровизација старе драгачевске свадбе (изворна група "Владан Бабић" из Виче)
- У 15 сати: "Са Овчара и Каблара" - финално такмичење трубача. За часне називе победника 35. Сабора боре се најбољи оркестри и појединци са предтакмичења.
- У паузи наступају гости из иностранства (Руски козачко-дувачки оркестар "Дон" из Ростова, КУД "Битола '94")
- У 20 сати: Велико саборско коло на платоу испред Дома културе (свирају победници 35. Сабора трубача)
- У 21 сат: Наставак саборских дружења и радовања. Саборски растани и договарања за нова виђења на 36. Драгачевском сабору трубача у Гучи
- 23-24 сати: ТВ хроника Драгачевског сабора

УЧЕСНИЦИ 35. САБОРА ТРУБАЧА

- Трубачки оркестри - такмичари:
- Светозара Лазовића, из Жељинце
 - Милована Петровића, из дубоког
 - Бобана Марковића, из Владичиног Хана
 - Слободана Салијевића, из Прекодолца
 - Екрема Сајдића, из Врањске Бање
 - Неада Махмутовића, из Врана
 - Стојана Крстића, из Леснице
 - Срђана Сисаића, из Леснице
 - Јовице Ајдаревића, из Павловица
 - Меке Ајдиновића, из Сурудице
 - Бождара Николића, из Грелице
 - Ате Новковића, из Загужања
 - Гвоздена Роспића, из Ргњу ?
 - Бождара Луковића, из Котраже
 - Видоја Филиповића, из Милешног Села
 - Мирољуба Кремића, из Гостинице
 - Милована Бабића, из Криваца
 - "Тимочани", из Књажевца
 - Далибора Лукића, из Грљана
 - "Горобљаци", из Прилиња

Оркестар Светозара Лазовића

У Гучи одржан 34. Драгачевски сабор трубача

НЕПОНОВЉИВ ДОЖИВЉАЈ

- истичу многи, међу којима и Весна Чипчић, Лепа Брена, Зоран Ђинђић... - Најбољи оркестар Фејата Сејдића, Прва труба Миловану Мићу Петровићу, "Златна труба" публике Бобану Марковићу

- Још нисам видела толико људи на једном месту спремних, жељних и способних да се веселе, као овде у Гучи. Нисам могла да верујем да у току ноћи, где је било толико много људи под шатрама и ића и пића и музике и игре и весела, нисам чула ниједан пуцањ из пиштоља, што је данас уобичајено и у кафићима, а камоли на оваквим веселима! Мислим да је ово јединствен, непоновљив доживљај, и да сви заједно морамо да чувамо Гучу и Сабор у Гучи".

То су речи драмске уметнице Весне Чипчић на питање вашег репортера о утисцима са 34. Драгачевског сабора трубача, одржаног у Гучи, 26, 27. и 28. августа 1994. године. Занимљиво је да су на исто питање готово идентично одговарали и наша естрадна уметница Лепа Брена и лидер Демократке странке Зоран Ђинђић.

Лепа Брена: "Ово је нешто што је исконско и што припада овом народу. Овде нема кича и неког лажног сјаја, гламура. Ово у суштини представља неку праву националну забаву - шатре, циганска музика, играње по столовима, певање до зоре - а што је најважније, све се то догађа без иједног инцидента... Зато сам желела да и ја, поново, будем део свега тога, те позитивне атмосфере. Зато сам и дошла са мојом "целокупном фамилијом", да се проведем са овим народом.

Оркестар Фејата Сејдића, победника 34. сабора

Зоран Ђинђић: "На Сабору сам први пут и - импресиониран сам! Ово је једна сјајна манифестација изворне народне културе и мислим да је то чак можда један стожер око кога ми у наредним годинама морамо да ово што се овде догађа пренесемо и на друга места у Србији. Наравно, не у оваквом облику, али је сигурно да много тога може да се спасе од заборава, да се сачува у свом изворном облику. Овај Сабор није занимљив, јер у себи има и маркетиншког, и забавног, није то није археологија, већ пун живот.

Тако говоре познате личности нашег јавног живота које су на Сабору први или други пут. А Крстивоје Суботић, земљорадник из Осечине код Мионице је у Гучу, случајно дошао први пут 1968. а од тада, сваке године - намерно. Прошле, и пешнице. Са својим кларинетом учествује у "оркестру" који прати "Драгачевску свадбу", коју, ево, годинама, успешно импровизује Изворна група "Владан Бабић" из Виче.

И, када већ помињемо "Свадбу", ове, 34. саборске недеље младици су били "изистински". Наиме, младожења, Ђорђе Мариновић, живи и ради у Новом Саду. Тамо се на факултету упознао са Јасном Радић, избеглицом из Вуковара. Млађани Ђорђе, син просветних радника из Виче, пожелело је да пре "праве свадбе" са својом Јасном доживи и ову, која ће, сигурно је, остати на хиљадама метара целулоидне траке, али и у трајном сећању Јаснином, која, то је апсолутно сигурно, није могла ни да сања, док је из рањеног Вуковара спашавала главу, да ће "свадбовати" у шумдијској ношњи, на коњу, по адетима сватовским из осамдесетих година прошлог века.

Уопште, и овај, 34. Драгачевски сабор трубача у Гучи, сигурни смо, испунио је душу десетина хиљада сабораша оном само њему својственом топлином и раздраганшошћу. Иако може да делује као "већ виђено", пријатно је било срести се са новим рукотворинама ткаља окупљеним око Драгачевске задруге жена "Рајка Боројевић" у Доњем Дубцу, са сликарима, са песницима Славом Николићем, Михаилом Туповићем и Миливојем Маричићем Ером, казивачима здравица

Милован Петровић, прва труба Драгачева

Предрагом Благојевићем из Теочина и поменути^м Крстивојем, са новим и старим трубачким оркестрима, са играчима и певачима КУД "Бранко Радичевић" и истоменог КУД-а из Старе Пазове, са разиграним члановима КУД "Младост" из Степојева, да се поново чују Мушка и Женска група певача из Вучковце, али и Течића из Левча, па фрлуши Милан Ковачевић и Слободан Вукићевић...

Ипак, праву буру одушевљења у току програма, али и под шатрама, изазвали су чланови Ростовске филхармоније, њих 11 дувачких мајстора, који су, под диригентском палицом Владимира Јеждика, свирали истим жаром и професионалношћу Чајковског и Марш на Дрину... Веома топло поздрављени су и наступи ансамбла "Компанија" из грчког града Аридее. Спонзори првима, треба рећи, била је "Илустрована Политика", а другима чачанска "Вага".

И овога пута испит су положили организатори Сабора: Дом културе, на челу са Николом Стојићем, Драганом Шушићем и Мирјаном Јеринић, па сценаристи Милован Витезовић, Живирад Жика Ајдачић и Радован М. Маринковић, али и угоститељи који су уложили доста новца и зноја да из Гуче нико не оде гладан и жедан, све до радника "Комуналца" и припадника МУП-а.

Затварањем 34, почињу припреме за 35. јубиларни Сабор. На организаторима је да неке омашке и пропусте исправе, да Сабор добије још више у сјају и лепоти, да до краја оствари своју чувену крилатицу: "за свичу душу и свачији грош". На то обавезују десетине љубитеља и поклоника Трубе, Гуче, Драгачева, речи одушевљења које смо цитирали на почетку овог текста, као и речи дравог госта, Владимира Јеждика: "Доживео сам овде нешто веома необично и веома лепо, што ми није лако да речима изразим. Одушевљен сам вашим односом према народној традицији и народном трубаштву и чињеницом да многи млади "чекају" да наступе на Сабору. То је нешто најлепше и најважније!"

Предраг РАОВИЋ

ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ

ВАЈАРСКА ШКОЛА БОГОСАВА ЖИВКОВИЋА: Богосав Живковић, вајар, и Славиша Сале Живковић, вајар и сликар.

ШКОЛА ЈАНКА БРАШИЋА И УЧЕСНИЦИ СЛИКАРСКЕ КОЛОНИЈЕ "КАЛЕНИЋ '94": Јанко Брашић, Емило Костић, Верница Илић, Владимир Рашић, Јордан Ерчевић, Светлана Раденовић, Веселин Драшковић, Дијана Кожовић, Игор Јурјевич Душечкин, Владимир Келић, Радмило Стевановић, Петар Теодорски, Миалн Сарић, Миланка Нешић и Ненад Ристовић.

УДРУЖЕЊЕ САМОУКИХ СЛИКАРА И ВАЈАРА ДРАГАЧЕВА: Предраг Радовановић, сликар, Никола Стојић, вајар, Миломир Радовановић, сликар, Јанко Копривица, вајар и сликар, Никола Ковачевић, сликар, Вера Миловановић, сликар, Микан Ајдачић, вајар, Адам Ковановић, вајар, Стојан Топаловић, вајар, Славака Тошић, сликар, Младен Божанић, сликар, Јовиша М. Славковић, сликар, Мирослав Бербатовић, сликар, Вукота Милић, сликар, Душан Јањиновић, сликар, Љубивоје Ивановић, вајар, Милван Љ. Ивановић, вајар, и Љубина Маринковић, сликар.

Оркестар Бобана Марковића

СТРУЧНИ ЖИРИ

Војислав Симић, композитор и диригент, председник, Нада Замфировић, музички уредник Другог програма Радио Београда, Нада Петковић, музички уредник Радио Новог Сада, Жарко Петровић, композитор и Владимир Мустајбашић, диригент.

ЖИРИ ПУБЛИКЕ

Борислав Комад, уредник "Вечерњих новости", председник, Владимир Јеждик, диригент Ростовске филхармоније, Јоанис Савас и Јоанис Митру, привредници из Грчке.

СВЕ НАГРАДЕ

Прва труба: Милован Мића Петровић, Дубоко
Најбољи оркестар: Фејата Сејдића из Бојника
"Златна труба" публике: Бобан Марковић, Владичин Хан

"Златна јабука" за изворност: оркестар Светозара Лазовића из Језевине

Друга труба: Ненад Мамутовић из оркестра Екрема Мамутовића, Врање

Други оркестар: Јовице Ајдаревића из Павлова
Трећа труба: Далибор Лукић из Грљана
Трећи оркестар: Стојана Крстића, Лепеница

Најбоље одсвирана песма: оркестар Светозара Лазовића

Најбоље одсвирано коло: оркестар Милована Бабића, Крвавици

Најбољи басиста: Љубиша Сејдић из оркестра Фејата Сејдића

Најбољи тенориста: Бранко Лазаревић из оркестра Милована Петровића

Најбољи бубњар (награда "Чачанског гласа"): Незат Асановић из оркестра Екрема Сејдића, Врањска Бања

Најмлађи трубаџ: Дамир Сејдић (16 година) из оркестра Фејата Сејдића

ОРКЕСТРИ НА ТАКМИЧЕЊУ

На завршној приредби 34. Драгачевског сабора трубаџа, у такмичарском делу учествовало је 19 оркестара. Са такмичења је дисквалификован оркестар Слободана Салијевића и Прекодолца због недоласка на генералну пробу.

Оркестри су наступали по следећем поретку: Славољуба Јовановића из Ивањиче, Стојана Крстића из Лепенице, Гвоздена Росића из Ртију, Душка Ивановића из Загужана, Рада Јовановића из Горобиља, Милована Петровића из Дубоког, Меке Ајдиновића из Сурдулице, Далибора Лукића из Грљана, Светозара Лазовића из Језевине, Божидара Николића из Грделице, Радојка Витезовића из Тубиња, Јовице Ајдаревића из Павлова, Божидара Луковића из Котраже, Екрема Сајдића из Врањске Бање, Милована Бабића из Крваца, Екрема Мамутовића из Врања, Миладина Јовановића из Сирогојна, Фејата Сејдића из Бојника и Бобана Марковића из Владичиног Хана.

ПОБЕДНИЦИ

1961 - 1994.

1961. године (Први Сабор трубача)
- оркестар: Тома Јовановића, из Дљина
- прва труба: Десимир Перишић, из Горачића
1962.
- оркестар: Радојка Арнаутовића, из Тубића
- прва труба: Радован Бабић, из Милићевог Села
1963.
- оркестар: Васе Павловића, из Бољевца
- прва труба: Бакија Бакић, из Врања
1964.
- оркестар: Бакије Бакића, из Врања
- прва труба: Рака Костић, из Лукова
- труба публике: Срећко Обрадовић, из Ртију
1965.
- оркестар: Раке Костића, из Лукова
- прва труба: Јунуз Исмаиловић, из Прекодолца
- труба публике: Станко Главоњић, из Горачића
- Меморијална награда "Проф. Миодраг Васиљевић"
(за најизворније музицирање): оркестар Срећка Обрадовића, из Ртију
1966.
- оркестар: Дурмиша Салиповића, из Дугојнице
- прва труба: Рака Костић, из Лукова
- труба публике: Радован Бабић, из Милићева села
- за најизворније музицирање: оркестар Салина Салијевића, из Сурдулице
1967.
- оркестар: Бакије Бакића, из Врања
- прва труба: Јунуз Исмаиловић, из Прекодолца
- труба публике: Слободан Никитовић, из Косејерића
1968.
- оркестар: Бакије Бакића, из Врања
- прва труба: Рака Костић, из Лукова
- труба публике: Дурмиш Салиповић, из Крваваца
- за најизворније музицирање: оркестар Радована Бабића, из Милићева Села
1969.
- оркестар: Добривоја Стојановића, из Мајданпекa
- прва труба: Бакија Бакић, из Врања
- труба публике: Милвоје Станимировић, из Крваваца
- за најизворније музицирање: оркестар Срећка Обрадовића, из Ртију
1970.
- оркестар: Јунуза Исмаиловића, из Прекодолца
- прва труба: Бакија Бакић, из Врања
- труба публике: Милвоје Станимировић, из Крваваца
- најизворније музицирање: оркестар Митра Лазовића, из Крваваца
1971.
- оркестар: Бакије Бакића, из Врања
- прва труба: Рака Костић, из Лукова
- труба публике: Милвоје Станимировић, из Крваваца
- најизворније музицирање: оркестар Скендера Саниновића, из Биновца
1972.
- оркестар: Милована Бабића, из Крваваца
- прва труба: Милован Бабић, из Крваваца
- труба публике: Милвоје Станимировић, из Крваваца
- најизворније музицирање: оркестар Милвоја Станимировића, из Крваваца
1973.
- оркестар: Милвоја Станимировића, из Крваваца
- прва труба: Божидар Арјединовић, из Врања
- труба публике: Екрем Мамутовић, из Врања
- најизворније музицирање: оркестар Бошка Остојића из Злакусе
1974.
- оркестар: Бошка Остојића, из Злакусе
- прва труба: Милан Николић, из Грделице
- труба публике: Милован Бабић, из Крваваца
- најизворније музицирање: оркестар Милвоја Станимировића из Крваваца
1975.
- оркестар: Бошка Остојића, из Злакусе
- прва труба: Јунуз Исмаиловић, из Прекодолца
- труба публике: Милош Перишић, из Горачића
- најизворније музицирање: оркестар Душана Љубојевића, из Сирогојна
1976.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
- прва труба: Милан Николић, из Грделице
- труба публике: Радојко Витезовић, из Тубића
- најизворније музицирање: оркестар Драгана Стаменковића, из Предејана
1977.
- оркестар: Радована Бабића, из Милићевог Села
- прва труба: Драган Величковић, из Грделице
- труба публике: Милош Перишић, из Горачића
- најизворније музицирање: оркестар Драгана Величковића, из Грделице
1978.
- оркестар: Милована Бабића, из Крваваца
- прва труба: Радојко Витезовић, из Тубића
- труба публике: Милован Бабић, из Крваваца
- најизворније музицирање: оркестар Милована Бабића, из Крваваца
1979.
- оркестар: Драгана Игњатић, из Ужича
- прва труба: Екрем Мамутовић, из Врања
- труба публике: Драган Игњатић, из Ужича
- најизворније музицирање: оркестар Милоша Перишића, из Горачића
1980.
- оркестар: Раке Костића, из Лукова
- прва труба: Милован Бабић, из Крваваца
- труба публике: Светозар Лазовић, из Језевике
- најизворније музицирање: оркестар Аца Новковића, из Загужана
1981.
- оркестар: Светозара Лазовића, из Језевике
- прва труба: Фејат Сејдић, из Бојника
- труба публике: Божидар Арјединовић, из Врања
- најизворније музицирање: оркестар Божидара Арјединовића, из Врања
1982.
- оркестар: Милована Бабића, из Крваваца
- прва труба: Божидар Арјединовић, из Врања
- труба публике: Фејат Сејдић, из Бојника
- најизворније музицирање: оркестар Милана Николића, из Грделице
1983.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
- прва труба: Екрем Мамутовић, из Врања
- труба публике: Бошко Остојић, из Злакусе
- најизворније музицирање: оркестар Дурмиша Салиповића, из Сурдулице

- 1984.
- оркестар: Јовице Ајдаревића, из Павловца
 - прва труба: Слободан Салијевић, из Прекодолца
 - труба публике: Милован Петровић, из Дубоког
 - најизворније музицирање: оркестар Божидара Николића, из Грделице
- 1985.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
 - прва труба: Светозар Лазовић, из Жељевце
 - труба публике: Бошко Остојић, из Злакусе
 - најизворније музицирање: оркестар Светозара Лазовића, из Жељевце
- 1986.
- оркестар: Светозара Лазовића, из Жељевце
 - прва труба: Ненад Мамутовић, из Врања
 - труба публике: Слободан Салијевић, из Прекодолца
 - најизворније музицирање: оркестар Бошка Остојића, из Злакусе
- 1987.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
 - прва труба: Слободан Салијевић, из Прекодолца
 - труба публике: Ранко Јовановић, из Сиругојна
 - најизворније музицирање: оркестар Слободана Салијевића, из Прекодолца
- 1988.
- оркестар: Јовице Ајдаревића, из Павловца
 - прва труба: Бобан Марковић, из Владициног Хана
 - труба публике: Милован Петровић, из Дубоког
 - најизворније музицирање: оркестар Гвоздена Росића, из Ртвију
- 1989.
- оркестар: Милована Петровића, из Дубоког
 - прва труба: Јовица Ајдаревић, из Павловца
 - труба публике: Милија Милић, из Крваваца
 - најизворније музицирање: оркестар Радослава Петровића, из Карана
- 1990.
- оркестар: Слободана Салијевића, из Прекодолца
 - прва труба: Екрем Мамутовић, из Врања
 - труба публике: Милија Милић, из Крваваца
 - најизворније музицирање: оркестар Милоша Перишића, из Горачића
- 1991.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
 - прва труба: Бобан Марковић, из Владициног Хана
 - труба публике: Данило Обрадовић, из Ртвију
 - најизворније музицирање: оркестар Радојка Витезовића, из Тубића
- 1992.
- оркестар: Слободана Салијевића, из Прекодолца
 - прва труба: Светозар Лазовић, из Жељевце
 - труба публике: Радојко Витезовић, из Тубића
 - најизворније музицирање: оркестар Видоја Филиповића, из Милићевог Села
- 1993.
- оркестар: Бобана Марковића, из Владициног Хана
 - прва труба: Слободан Салијевић, из Прекодолца
 - труба публике: Милован Петровић, из Дубоког
 - најизворније музицирање: Меморијална награда "Проф. М. Васиљевић" - "Од злата јабука": оркестар Миладина Јовановића, из Сиругојна
- 1994.
- оркестар: Фејата Сејдића, из Бојника
 - прва труба: Милован Петровић, из Дубоког
 - труба публике: Бобан Марковић, из Владициног Хана
 - најизворније музицирање: оркестар Светозара Лазовића, из Жељевце

Камени Гуслар у Гучи

Рекли су...

МУЗИЧКА ГОЗБА

О Драгачевском сабору трубаџа многи су писали...

Зоран Христић, композитор: "У ретким часовима привидног мира и не покушава да нађем звук из Гуче, он се сам налази као обележје једног народа. Сабор у Гучи је печат Драгачева и прстен нашег венчања с трубом. Труба у Драгачеву никад не свира "криво", јер достојанство људу намеће правила понашања звука, који се три дана расламсава од оног прометејског тренутка када нам од величанствености заједничког свирања мелодије "Са Овчара и Каблара" измиче тле под ногама, пали крв у венама и стискају песнице у славу наше љубави према слободи..."

Драгољуб Д. Јовашевић, композитор: "Музички фолклор Србије, као нигде на другом месту, расцветава се у Гучи дрепогато. Ту све трешти: од изворне музике Драгачева, па преко бурних хармонија врањског мелоса, до темпераментних кола Прекодолца. Све ту музички засја, као и лимени инструменти у рукама сељака и радника - самоуких вештака... За онога ко је на Драгачевски сабор дошао с циљем да побожно доживљава народну уметност, то је права раскошна музичка гозба..."

САБОРСКЕ ТРУБАЧКЕ ЛЕГЕНДЕ

Било је трубача који су квалитетом свога музицирања обележавали поједине саборе без обзира да ли су побеђивали или не. Њихова свирка се радо и са пажњом слушала. О њима се и данас говори и пише. Давали су Сабору најбоље што су имали. Он им је најбоље узвраћао. Уздигао их је до звезда. Направио од њих трубачке легенде.

Велики јубилеј Сабора је повод да их се и на овакав начин сетимо.

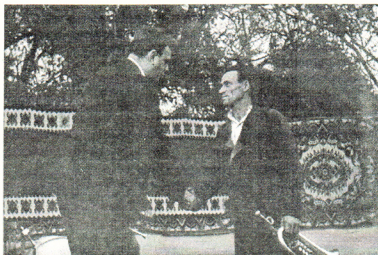
ЗАМУКЛА ЈЕ ЗЛАТНА ТРУБА

Десимиру Перишићу, победнику на
Првом сабору трубача

Замуче златна труба,
Задњи њен звук, ко јецај,
оте се у високе крошње трешања
па ношен ветром
одлута даље планином Јелицом.
Наста тајац-
па груну врисак и лелек.
Селом се огласи да се престадио
Десимир Перишић
победник на Првом сабору трубача.
Кажу, звали га трубачи
који су већ под земљом:
немају капелника

Уз звуке трубе испрати га село
и многи којима је свирао
на Сабору у Гучи.

Оде под земљу Десимир,
али остави сина, трубача,
да се такмичи на саборима
и - побеђује.

Десимир Перишић њима награду
на Првом сабору трубача 1961.

СПОМЕН НА ТРУБАЧА АНДРИЈУ ПЕТРОВИЋА

И би рођење: Андрија.
И би крштење: Андрија.
И бише: свечари, мобе, комишања,
храстови рогови на новој кући
изнад шљивовог грања,
и свуда би - Андрија.
Бише веридбе и женидбе: Андрија.
Децу је своју трубом дојио,
трубом хранно,
трубом појио.

А онда, осетивши, надува трубу
и задњи пут се огласи селом.
После га повезоше сивоња и плавоња
под црним покровом,
прашњавом џадом белом
правцем "гроба одморита двора
где с' одмара тело од умора".

И док замукла Андријина труба,
као остављена, прозобла птица,
тражи усне на којима би се огрејала,
под руком мајстора клесара
рађа се у пешчару нови Андрија.
Он ће наредних триста година
тако поздрављати орача и копача,
као и полазнике у Гучу
на Драгачевски сабор трубача.
А међу такмичарским трубама,
док буде била прангија,
мирно ће стајати, увек,
и Трубач Андрија.

ТРУБАЧ И ТРУБА

Драгану Величковићу,
часном победнику Сабора

Умре му отац,
слободар,
он свира.
(Тако је отац желео.)

Роди се син,
жени се,
у војску иде,
- он свира.
(Тако се трубач радује.)

Падне му другар,
бојовник,
- он свира.
(Тако се са другом растаје.)

Умре ли трубач,
напречац,
- син свира.
(Тако се трубач испраћа.)

ТАКО ЈЕ СВИРАО БАКИЈА

**Бакији Бакићу, чуеном мајстору
трубе**

Двеста трубача на Сабору,
двеста мајстора трубе,
трубачки мегдан деле.

Док усне трубе љубе,
са стрепњом и са надом,
свим срцем, витешки, часно,
трубачи трубе, трубе ...

Сто хиљада људи - једно око,
сто хиљада људи - једно ухо.

А када се Бакија трубом огласи,
навијање за друге трубаче преста:
број гледалаца и слушаца нарасте
на сто хиљада и двеста.

И док Бакија изгара с трубом
и победничке снове сања,
трубачи пред његове ноге
полажу своје трубе,
- а народ му се клања.

У ТРУБИ ЈЕ ДУША МИЛАНОВА

Двоструком победнику Сабора

Еј Милане Николићу,
зашто оде?
Па Сабор те жељно чека
као часног мегданцију
и двоструког победника.

Дошли људи са свих страна
пуни бола и пребола,
- трубом душе да им лечиш.

А ти оде
на далеке неке путе.
Оста труба гласовита...

Пред трубом се поклоните
у њој душа Миланова
тихо јеца.

ТРУБАЧУ РАДОВАНУ

**Победнику на саборима.
Витезу трубе.**

Шта то би, људи, са Радованом,
трубачем из Милићевог Села?
Преломи се у пасу
и опучи под црну земљу.

Шта то би са Радованом,
славним витезом трубе
и часним победником
на многим Саборима трубача у Гучи?

Шта ће он под црном земљом?
Њега ишчекују рођења,
изгледају поласци и доласци војнички,
прижељкују свадбе и кровови нових кућа,
очекују Сабори и трубачи - мегданције

Под звуцима његове трубе
воће нам се родно угибало,
жита богате класове повијала,
а млада вина брже сазрвала.
Сви су га волели
и сви му се радовали.

Па, шта ће Радован под црном земљом?

Да ли га је и Смрт из прикајка чула
па га, заљубљена, себи приволела?
Да ли Радован и тамо негде
свира неке друге - Црне Саборе?

Да ли и на њима побеђује?

ДРУГИ О ТРУБАЧИМА И ЊИХОВОМ МУЗИЦИРАЊУ

Уз 1800-годишњицу Другог српског устанка

ГРАЂАНСКИ ОТПОР

Наш познати и признати новинар и публициста Богдан Тирнанић је у дневном листу "Политика (7. јануара 1995.), у рубрици "На два ступца", између осталог, написао и ово:

"Нову годину сам, после више деценија, поново дочекао на јавном месту, у кафани. Било је како је било углавном слинаво - све док, далеко иза поноћи, неко није довео "лимену глазбу" Слободана Салијевића из Владичиног Хана, четвороструке* победнике сабора у Гучи (са којима сам, узгред буди речено, својевремено успешно наступно у италијанском граду Барију). Што се каже, дигли су ме из мртвих.

На моје велико изненађење, део гостју се побунио против "галаме", којом приликом сам имао неколико вербалних деликта у односу на мени иначе драге људе. И обрнуто, разуме се. Но, и то ће проћи. Суштина ове мале приче је у томе како поменути "грађански отпор" изазван туђавом Салијевићевих трубача, показује нешто од позадине актуелног тријумфа турбо-фолка и вулгарног национализма. Ствар је у губљењу осећаја за праве вредности као главној карактеристици укуса онога што себе држи "грађанским Београдом". Тај се укус, чак и када је о кафанској музици реч, заснива на давно кодификованој просечности ("староградске песме и романсе"), те је немоћан да се супростави плимни неопримитивизма јер је, просто, неспособан да у ономе што ради Салијевић препозна дах праве уметности. Српске и балканске.

А што се тиче уопштене примедбе да Слоба и његови синови* свирају "јак", подсећам како је Џон Кеј једном рекао да је тишина једина музика, док је све остало бука - то јест, свака је музика бучна: Павароти се дере, Стоис растурају, а Бетовен је права напаст за уши."
J.Славковић

*Напомена: Слободан Салијевић је, по оци стручног жирија, био три пута најбољи трубач и једном по оци жирија публике, а његов оркестар је два пута био најбољи. У оркестру, поред осталих свирају Слободанов отац и брат.

ТЕЛЕГРАМ КУСТУРИЦИ

Поводом успеха у Кану, Драгачевски сабор трубача у Гучи је Емиру Кустурици послао телеграм следеће садржине:

Најердачније честитамо "Златну палму" на 48. међународном филмском фестивалу у Кану. И ми Вас волимо зато што, управно, правите баш такве филмове. Посебно смо обрадовани што су у Ваш филм утkali своје мајсторство и наши трубачки оркестри.

Од срца Вас позивамо да нам дођете на 35. Сабор трубача и да заједно, уз звуке труба, отпевамо једну песму, ону нашу - народну, са извора.

Уз жељу за даље успешно стваралаштво, с поштовањем,

САБОР ТРУБАЧА У ГУЧИ

ПРЕДСЕДНИК МИЈАИЛО

На Илића-Јовичића гробљу у Грабу још увек олујинама времена одолева надгробник, у који је урезано:

"Пред овим каменом почивају земни остаци блаженоуспокојеног МИЈАИЛА КОВАЧЕВИЋА из Граба бившег кмета и председника општине Рогачке поживе 90 година умро 30. августа 1874. год.

Овај споменик подиже му син Лазар".

Мијаило Ковачевић најпре је 1839. године изабран за члана, потом и председника Примирителног суда општине рогачке, коју су сачињавала села Граб и Рогача. По свој прилици, његов избор није био последица богатства. Јер, примера ради, у тевтеру чибука за 1822. годину забележено је да је имао 12 оваца и коза. Тада је, иначе, пописан као Михаило

Био је цењен по нечему другом: убрајао се међу најхрабрије учеснике у оба српска устанка. Налазио се у јединици којом је командовао бивши хајдучки харамбаша, Карађорђевог војвода Новак Бошковић-Петковић (Новачић из Горачића) у Првом, а у Другом устанку - под командом Максима Јанковића-Амице из Зеока. Учествовао је у обе битке на Чачку, у боју на Лопашу и у свим бојевима у којима су се Драгачевци тукли против Турака.

Запамћен је, у свести потомака, као разборит и честит човек. Могуће да је био и писмен.

Године 1865. Мијаилу Ковачевићу додељен је Таковски крст као споменица за учешће у Другом српском устанку.

Иначе, рођен је 1784. Не знају се имена његових родитеља. Имао је брата Петра и синове: Милисава (1821-1866) и Лазара (1842-1877), чији су потоци учествовали у каснијим ослободилачким ратовима.

Живорад ШИПЕТИЋ

ДРАГАЧЕВКА

*Дружује са јеличким паињашима,
росом и изворима.
Песмом се оглашава,
лейтојом се јониси,
чаролијом ока
момке заноси.
Њене јалејенице
зачарајне момачке зенице.*

Славо НИКОЛИЋ

ПЕТ ДЕЦЕНИЈА КИЈЖЕВНОГ СТВАРАЛАШТВА БРАНКА В. РАДИЧЕВИЋА

МУДРОСТ ПОСТОЈАЊА НАЦИЈЕ

Ове године навршиле се пет деценија од како је наш земљак Бранко В. Радичевић објавио своју прву књигу. Уједно, напуниле овај значајни српски мајстор писане речи и седам деценија живота.

За оне који познају изузетно богат стваралачки опус Бранка В. Радичевића, он је најсрпскији српски писац. За Чачане - најчачанскији. За Драгачевце - најдрагачевскији. Зналци и обични читаоци, при том, нарочито указију на Радичевићеве "војничке" и "крајпуташке" песме, на "вечиту пешадију", "сторуице мајке", Велизаре Милосављевиће и Велимире Радичевиће, "са Овчара и Каблара" све до Каоне, на љубезне Танасије, трубачке дозиве и одзиве, похвале обичном српском пасуљу - све до романа прича, монографија. "Стихови су му: к'о да су из опанака ил' гуња, као птица, у свет прхнути. Миришу на жито, на човека и земљу, на жељу и ракију, на смех грохотан и тугу притајену. Хвалом и покудом, од искони међ' људима што трају, повииени" (Миладин Вукосављевић). Све тако до - "сујеверца и других речи". Јер, он је народни песник, глас народа, који верује да су "виногради душе умрлих сељака". Уз све друго, Радичевић је први свету открио мудријашки смисао епитафа и непоновљиву лепоту ликовних престава на споменицима српских сеоских гробља; из његовог умља блеснула је и реч крајпуташ, која приличи ратничкој земљи Србији.

Утемелио је Дисово пролеће у Чачку и Драгачевски сабор трубаца у Гучи. Био им је домаћин. Захваљујући њему и за наш крај се чуло широм Европе: преолећ је на енглески, француски, немачки, мађарски, чешки, словачки и албански, а у антологијама и зборницима и на руски, италијански, шведски и пољски језик.

Рођен је у Чачку 1925. Ту је стекао гимназијско образовање (касније је завршио и студије права). У току Другог светског рата, једно време, тамновао је у логору Смедеревска Паланка. Новинарски хлеб започео је да једе у "Чачанском гласу", а потом је био професионални новинар и књижевник у Сарајеву и Београду. За своје обимно књижевно дело добио је најзначајније награде, међу којима и ону која носи име Вука Караџића.

У књижевности се огласио 1945. објављујући, у родном граду, поему "Сутонски дани". Уследило исписивање обимног опуса - објавио је преко 50 књига: песама, романа, приповедака... не само у сливу три Моравице.

Године 1954. у Сарајеву је штампана Радичевићева књига песама "Земља". Некако истовремено, у Суботици, роман "Бела жена". Касније се показало да су то били преломни тренуци у послератној генези српске књижевности.

Чистуници, превходно политички, нападали су Радичевића због, наводно, наглашене еротике у његовим књигама. Умне главе браниле су га истичући да су песме "Љубомора" и неке друге антологијских домета. У тим делима Радичевић је нашао "своју боју за своје небо".

"Боје су му од земље и страсти. Од земље је чврсто сплетено корење, чвораво дрво, орање летине, подземни мрак града, од страсти је све друго, од кључале и путене љубави, од девојке наге и крушне, податне, ломљене и неполомљене. Готово без икакве друге рефлексије ван сеоске, ова поезија је код нас најпунтења љубавна лирика... И на измаку од једног века од свог претходника истог имена и презимена и Бранко В. Радичевић је чеда у својој распојасаности, наиван и истинит у овој мешавини облика, траве и девојачких тела" (Борислав Михаиловић Михиз). Придружиће се таквој поезији, претворене у симболе, "вечите пешадије", "божје крчме", "војничке песме" - све са коренима земље Србије, сатканом од љубави ("Ако си земља, буди ноћас жена"). "Изнедрано, иземљено, закоренио, ујаворио, уклено стихове. Затравио их цином, заморавио и задувао, понебио" (Бранко Јовановић). Настајала је "Сељачка песма": "Крајпуташки никли из рата; војак са ордемом - чутурицом пића; исписници смрти; усне земље и душа као три најдубља бунара; два брата разљубена као два рата; љубав понета снажуром и распуклим пољупцем; несмешено, захуморено, затужено; слово о опанку и вољењу; о богатим сиромасима и расплоћеним богатима душе" (Бранко Јовановић). Зоран Гавриловић је, с правом, поодавно написао: "Данас када читамо Бранка В. Радичевића, испод тог његовог на око покатак фолклорног, каткад хуморног стиха, откривамо мудрост постојања, не песничког само, него мудрост постојања нације. То је већ песник који иде први ред нашег песничтва". Новина његовог песничтва огледа се у "споју рустикалног, фолклорног и модерног". У његовој поезији "историја, или судбина, помалајају своје неминовно лице и сви ти његови Велизари, Нежнићи, Јовановићи, очеви, артиљерци, сведи и Кузман и Дамјани, крајпуташки, нису ништа друго до вибрија једног трајања кроз простор и време, које се сажима у врло одређене слике и метафоре".

Та симболика карактерише и Радичевићеве романе и приповетке (мајстор је кратке приче!). Неке његове књиге (не само "Дух ливада" и "Песме о мајци") уобрајају се у врхунско остварења књижевности за децу. Свему ваља додати и остала Радичевића остварења - исписана језиком жене и језиком земље - која су ауторов непрекинути дијалог "са историјом", "са временом", "са народом".

Радован М. МАРИНКОВИЋ

ОТКРИЋА

ПЕСМА ИЗРЕШЕТАНА РАФАЛИМА

ОД ПОЕТЕ АЛЕКСАНДРА М. ПАВЛОВИЋА САЧУВАНА, ПУКИМ СЛУЧАЈЕМ, ИЗБЛЕДЕЛА СВЕШЦИЦА СТИХОВА

Да некадашњи гимназијалац Александар М. Павловић није трагично настрадао у злокобним вихорима Другог светског рата, извесно је да би рајски врт српског песничтва имао своју посебну ружу. Али, његову певанију изрешетали су рафали, негде на Дрини, где су му остале кости. Један саборац отуда је, у родну Каону, донео свешцицу Павловићевих стихова: мисаоних и љубавних.

Ту, већ избледелу, свешцицу чува песников брат - Драгољуб М. Павловић, адвокат у пензији, познати истраживач. Чува - у Чачку и ретко показује, чак и пријатељима. Чини то са сетом, братски топлом.

Александар М. Павловић је, пре него што је бележио своје стихове, потекле са источника душе, поновио мисао Густава Крклеца: "Песма је дотле радост човека док дете у њему живи". Сам је сведочио: "Све су моје песме распламсале ватре што их палим у славу љубави моје". Онда се гласи злокобно пророчи: "У пропасти својој наћи ћу свој пут / у заласку сунца наћи ћу свој дан". Додаје, опет неспокојно:

"Ја немам права на радост,
на љубав и на младост,
ја имам права
само и једино на бол".

Уосталом, посве су јасне емоције младог човека који овако пева:

"Све ми је теже да будем сам,
све леднији оштрији кам
зарива живот у живот мој".

Стихове је писао и у време ратних разарања, па отуда песничко сведочење:

"Ветрови плачу;
болни су данас плачави ветрова,
болна је данас песма плачева ветрова,
песма о тузи..."

Излаз из сетних вихорних сновиђења песник тражи (не и налази) у љубавним заносима:

"Ја сам се ноћас опιο,
али не вином и звездама,
сребрним кишним росама,
ја сам се ноћас опιο
јединим мојим другима
-мирисним њеним косама".

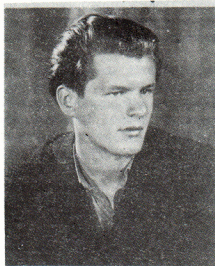
Али, у једном трену готово ће крикнути: Трагика мог живота је у томе што ме све жене воле, изузев оне коју ја волим". Онда ће додати:

"Ја певам само у славу
љубави наше,
у почит драгане своје,
ја немам песама својих,
њене су песме моје..."

Али, и то као да су разнели рафали, каже Драгољуб М. Павловић, који подсећа да је песник Александар рођен у Каони 2.маја 1922. да је гимназијско

образовање стекао у Београду (матурирао школске 1940/41). Од 6. априла 1941. до октобра 1944. живео у Каони (Драгачево):

- У октобру 1944. четничке снаге из Грузе и Шумадије - прича Драгољуб М. Павловић - повлачиле су се према Ивањици. Из Чачка су повели, мобилишући га, и особље болнице, на челу са др Мехмедом Хоџићем. Међутим, 23. октобра у Ивањици су ушле снаге Четврте санџашке бригаде НОВЈ и заробиле болницу. Мој брат Ацо нашао се тада у Ивањици. Сматрајући га чланом медицинске екипе др Хоџића, Четврта санџашка бригада повела га је са собом. У почетку је био обичан борац, потом писар у једној чети. И тако, све до 24-25 фебруара 1945. године, када је настрадао, у селу Човчићима на обали Дрине...

**Александар Павловић:
Песме су му пођиване**

Нису јасне околности под којима је изгубио живот. У књизи о четвртој санџачкој бригади Александра Аца М. Павловића нема у списку бораца. По свој прилици, стрељала га је његова јединица. Не знају се разлози. Можда је један: што му је отац Милош Павловић пред рат био жандармеријски пуковник, командант Дринског жандармеријског пука, потом командант жандармерије Београда (под крај 1942. године окупатори су га интернирали у Немачку), по нечијој оцени - непријатељ.

Певао је Александар М. Павловић: "Тек сад ми се живи кад умрети треба". Предосећао је:

"Као да никад и живио нисам,
успомене миле покрио је вео заборава тешког".

Ми, ево, покушавамо да тај вео макар мало размакнемо.

НЕЗАБОРАВ ЗА ДР МЛАДЕНА БРОЊИЋА

На овогодишњем Сабору трубача, културно-уметничкој смотри, не само драгачевског стваралаштва, неће бити његов сталног госта и домаћина - професора др Младена Броњића. Овај велики скуп тако остаје осиромашен неприсуством овог великог поклоника свега што је лепо и добро драгачевско, у свету познатог научног радника, страсног приврженика свом позиву и хуманите, примерног следбеника Хипокритове заклетве.

Ван породице имао је Младен Броњић две велике љубави: науку, с којом је досегао врхове светског значаја, и родњу Гучу и Драгачево, на које је увек мислио, којима се редовно враћао и чију је припадност истицао, доживљавао и онда када је био просторно далеко.

Рођен је у Гучи 1921. од оца Милана, трговца, и мајке Милосаве, домаћице.

Запажен је по натпросечним резултатима од основне школе, па преко Чачанске гимназије до Медицинског факултета у Београду. Рат и окупација прекинули су му редовне студије, да би их наставио у ослобођеној земљи и завршио 1950. године.

Стручно-научни рад и педагошка активност др Младена Броњића, започета још од студенских дана, имала је развијену линију прошаши редован пут од асистента до редовног професора Медицинског факултета Универзитета у Београду. За веома успешан његов ход и успон у струци и науци од значаја је и шестомесечна специјализација на Гинеколошко-акушерској клиници у Сразбуру (Француска) 1965.

Докторску дисертацију одбранио је на Медицинском факултету у Београду 1977.

Руководио је гинеколошким клиникама у Сарајеву и Београду. Крупан допринос развоју гинеколошке службе и акушерства дао је оснивањем Одсека за експлијативну цитологију и Одсека за патолошку хистологију у Сарајеву, а у Београду оснивањем Лабораторије за патолошку хистологију. У домаћим и страним часописима и журналима објавио је преко 230 стручних и научних радова. Најзначајнији су му они којима је исказивао своја достигнућа у утемељивању дијагностичких и терапијских метода лечења малигних болести женских полних органа, као и доследним грађењу хируршке доктрине у гинекологији.

О књигама које је писао Младен Броњић најпохвалније су се изражавала веома позната имена из области гинекологије и акушерства.

Своја искуства широког опуса стваралаштва саопштавао је на научним скуповима и ван наше земље (Лозана, Париз, Венеција, Истанбул, Будимпешта, Гренобл, Мар дел Плата, Грац, Милано). Бројне генерације студената памте га као професора изузетног педагошког шарма, професора који је умео да заинтересује, подстакне и помогне. Пленio је

њихову пажњу јасноћом и чистотом језика којим је успевао да блиским и приступачним учини најкомпликованије проблеме из области које је предавао.

Ангажованост др Младена Броњића у гинеколошко-акушерској струци и науци била је веома широка. Приликом његовог избора за редовног професора у реферату одговарајуће комисије Медицинског факултета у Београду, поред осталог, речено је: "Тешко је наћи у југословенској и у европској гинекологији стручњаке који се истовремено баве на највишем стручном нивоу експлијативном цитологијом, патолошком хистологијом и хирургијом малигних обољења као што је случај са проф. др сци Младеном Броњићем".

Умео је да ужива у лепоти, естетским вредностима културно-уметничких приредби, изложби и смотри. Брижљиво је прикупљао уметничка дела и друге творевине врхунских сликара, резбара и вајара и других уметника. У његовом дому у Београду и Гучи читаво је богатство разних уметничких експоната.

Блиски су му биле, и до пристрасности, звуци драгачевских трубача, творевине дубачких ткаља и везиља, дела наивца сликара, резбара и вајара, народни певачи и играчи, приказивачи порука са надгробних споменика и крајпуташа, приказивачи драгачевске свадбе и свега другог што је народно од одеће до обичаја. Радовао се увек када му се пружила прилика да дочека своје пријатеље и сараднике, да им каже и покаже колико воли Гучу и Драгачево. Бројни су житељи Гуче, Драгачева и других крајева Србије којима је остао у сећању као човек који хтео и просто желео да помогне и када је требало да лично интервенише или зависно од природе болести ангажује друге, одговарајуће стручњаке.

Велико срце др Младена Броњића није могло даље држати тако велико време које је носио, као човек, стручњак, научник и велики патриота. Пустило је и оставио ненадокнадиву празнину у његовој породици, Гучи, Драгачеву и Србији, али је оставио неизбрисиве трагове свима живљењем, радом, струком и науком.

Др Бранко КОВАЧЕВИЋ

Били су јосици Драгачева

ПРВА ДРАГАЧЕВСКА БУНА

Ратничко и досељеничко Драгачево почетком 19. века налазило се на граници према Турској и, мада у новој држави, због прошлости и окружења, због посне земље и немаштине, није напредовало као ни многи други крајеви у Србији. Натурална привреда, заснована на сточарству, неплодне и недовољне оранице и недостатак тржишта стављали су сељаци Драгачева ван свих дешавања у држави. Са друге стране, борбе за ограничење Милошева власти и нарастајући државни апарат тражили су све веће приходе за издржавање.

Почев од 1819, када нахијски кнез Васо Поповић јавља о појави хајдука, преко догађаја из 1825. године, када су Чачку Радосав Протић из Гуче, Јаћим из Забљаха, иначе досељеник из Драгачева, Михајло Куреп из Балуге, Симеун Звркета из Негришора и други изразили незадовољство пред Мемед-агом Терзићем на нову власт и њене представнике оличене у кнезовима Васу Поповићу и Филипу Тајсићу, па до Горачичке буне 1893, и последњих хајдука с краја прошлог века, Драгачево је увек било бунтовно и неумирено. Чак је преко 20 година важило ванредно стање, које је у овом крају увео кнез Александар Карађорђевић 1850. Власт је сваки покушај отпора свирепо кажњавала, али су дукати и ту могли помоћи. У пролеће 1841. десила се прва побуна већих размера. Намеравајући да наплати данак оједном, а пре-небрегавајући чињеницу да никаквих залиха сељаци нису имали, поред осталог и због града, који је претходне године направио пустош, власт кнеза Михаила изазвала је отворено и велико незадовољство у Драгачеву.

Начелник среза драгачевског Милован Недељковић из Вирова је тог пролећа пошао по селима да саопшти наредбу о наплати данка. Пошто им молбе да се данак подели на два дела нису уважене, сељаци Трбовца, данашњег Драгојевца, ту су наредбу одбили. Није помогло ни наређење начелника округа чачанског Стевче Михаиловића, које је пренео његов помоћник Милија Илијић, који је дошао да похвата коловође и приведе их начелству.

После вербалног сукоба, побуњеници су ухватили среског начелника Недељковића, претукли пандуре и повели их за Чачак. Побуна се проширила на Миросаљце, Тршњевицу, Котражу, Церову и Краварицу. На челу су били Периша Вранић, председник Примирителног суда из Миросаљца, и Мацо Цветић из Церове. Окупило се око 700 побуњеника, не рачунајући око 50 бунџија из Горачића, који су већ били стигли у Чачак.

Кнез Михаило је одмах затражио од стрица Јована да побуну угуши, запретивши да ће сам доћи са војском.

Окружни начелник Стевча Михаиловић је обећањима успео да умири побуњенике прихвативши њихове изасланике на преговоре. Када су се сељаци

О бунама и ђуслари ђевају

вратили кућама, почела су хашења и пресуде без милости:

Мацо Цветић "да се из пушака убије и његово тело на точак метне на коме три месеца да стоји", Периша Вранић - "пет година на робији у лаком гвожђу да пробуде". Вранића су са точка скинуле бисаге са дукатима дате Обреновићима. Горачанци - по 40 штапова, Трбовчани - по 50, као и Котржани и Церовчани: Ранко Томашевић, Милко Петровић, Витор Чапковић и Петар Старчевић из Краварице - по месец дана "у гвожђу" и 50 штапова. Наравно, све су казне јавно извршаване на чачанској пијаци. У својој књизи "Горачичка буна 1893", Драгоје Тодоровић записа:

"Штапови су фијукали, тела се повијала, шкргутали зуби, пуцала кожа, млака крв текла је низ удове... Пандури су упорно замахијавали, писари одбројавали, маса дрхтала, бледела, заклањала очи рукама.

Претучене су потом дизали. Породице су их прихватале и товариле на дрвена кола. Неки су ударце преболели, неки остали богаљи целог века, а Радисав Ружичић из Горачића, полудео је".

Овом храбром председнику општине на споменик у Ружичића гробљу уклесаше:

"Овде тихо почива блаженоупокоени раб божи Радисав Г. Ружичић жител горачки председник целе општине Горачке који часно поживи од своег рођења 50 г. а престаи се 2-г новембра 1860 г.

Бог да му душу прости."

Драгачево је привремено умирено. Сељаци су се вратили својим кућама и посној земљи чекајући следећу прилику за обрачун са влашћу.

Зоран МАРИНКОВИЋ

КАОИЦИ И ВЛАСТЕЉИЧАНИ У РАТОВИМА 1876-1878. ГОДИНЕ

У ратовима са Турском 1876-1878. године "црљ Србије био је ослобођење Срба испод турског ропства, уједињење и проширење према југу." (Мала енциклопедија Проветсе, III књ. 1986. 475).

До објаве рата дошло је 30. јуна 1876. и после трогодишњег војевања и ратног разарања, тек у Сан Стефану 3. марта 1878. године потписан мир.

У овим борбама, само на фронту према Јавору било је око 11. 000 српских бораца, међу којима и две бригаде из рудничког и чачанског краја, у чијем саставу је био и Драгачевски батаљон.

У Учевној команди I класе народне војске среза драгачевског били су Панго Капларевић из Милатовића, командир III батаљона I. VII 1864 и 3. IX 1865. године, као и вођини: Трифун Кнежевић из Властелица, Димитрије Сарић из Милатовића и Стефан Миликовић из Горњег Дуња (ИА Чачак, ФНОЧ, кут. VII и VIII, 1864, 1865/66 год.) Међутим, по објави рата 1876. године, батаљон Драгачевана I класе био је под командом Димитрија Јеротијевића из Лпсе, народног командира, а батаљон II класе под командом Ђурђа Симоновића (Мита Петровић, Ратне белешке с Јавора, с. 180). Четовође и командир су били: Кузмановић Петровије из Котраже, Кукић Димитрије из Липца и Пантелић Јован из Дљина. Бројнић Дамљан из Гуче био је старешина ескадрона, Тајсић Ранко из Пухова командир чете војне коморе, а Тајсић (Спасоја) Светомир из Чачка - руковођилац пшеничког одреда (др Драгоје Тодоровић, Место и улога Ранка Тајсића, 1972, с. 110; Оперативно одељење Врховне команде српске војске, Рат Србије с Турском 1876 и 78, Београд, 1979, и Мита Петровић, Ратне белешке, с. 233-234). Вођини и десетари из овог краја били су, колико се зна: Обрадовић-Пајовић Ранко, Корићанин Вељко и Милићевић Алекса, сви из Каоине и Василије Бабић из Милатовића (Рат Србије са Турском 1877-78, Оперативно одељење Врховне команде српске војске, у Београду 1879. г.)

Због херојства у овом рату, одликовани су сребрном медаљом за храброст: десетари Вељко Корићанин из Каоине, Петровије Ђоковић из Властелица и Василије Бабић из Милатовића, затим редови Луко Павловић, Милосав Радичевић и Јован Пајовић, сви из Каоине; Анко Мајсторовић из Брезовица, Стеван Вујиновић из Доњег Дуња и трубач Спасоје Сарић из Горњег Дуња. Одликовани су и Матеја Танасковић из Каоине и Мато Бежанић из Властелица, који су заробљени на бојишту око Самокова 17-19. јануара 1878. године (Рат Србије са Турском 1877-78, Оперативно одељење Врховне команде српске војске, у Београду 1879. год.). Борачку споменицу за учешће у рату 1876-78. добили су десетар Алекса Милићевић и Милосав Радовић, оба из Каоине. Споменицу је потписао 28. децембра 1878. министар војни пуковник Саво Грујић (Из архиве Предрага Радовића и Николе Милићевића из Краљево).

Број изгинулих, умрлих у бојницама, рањених и несталих на фронтима Јавор, Шуматован, Велики Шилеговац, Ђупис и др. поуздано се не зна. Према "Сечањанима" Војимира Капларевића из Милатовића, писаних 1953. године, у овом рату погинули су: Златић Вукосав и Тодор Пајовић, оба из Каоине. Ђурачак Ненад, Шаповић-Аврамовић Милан и Ђоковић-Станчић Максим из Властелица, затим Капларевић: Милош, Илија и Крстан, Вукићевић Раде, Сатарић Иван и Томић Вељко из Милатовића. По казивању Василија Стојковића, Стојана Радовића, оба из Каоине, и Драгољуба Кнежевића из Властелица, у овом рату погинули су и Аровић Милоје и Пивљак Обрад из Каоине, као и Кнежевић Милован из Властелица. У борби на Самоковском вису 22. јануара 1878. године на десној обали реке Топлице код Куршумлије животе су изгубили и Бабић Максим из Милатовића, Рудицац Икодић и Радовић Чедомир, оба из Горњег Дуња.

Међу умрлим од рањавања и других ратних последица били су:

- Марковић В. Милаз из Властелица, који је умро на фронту 16. августа 1876. у 28-ој години живота,
- Димитровић Милосав, народни војник из Горњег Дуња, рањен у Ђупису, умро је у болници 26. октобра 1876. г. (према белешкама Радојка Николића из Чачка),
- Кнежевић П. Трифун из Властелица, према казивању Драгољуба Кнежевића био је у рату четовођа народне војске, у том рату пао је с коња и повредио се. Умро је у Властелицама 11. октобра 1877. г. у 35-ој години живота;
- Кнежевић Чедомил, стојећи војник из Властелица, умро је у болници Моравског кора 13. децембра 1877. г. од тифуса;
- Кнежевић Ђоко, пешак, из Властелица ступио је у болницу 25. децембра 1877. г. и истог дана умро;
- Пивљак Милован, редов пешак, из Каоине, умро је 25. децембра у полској болници;
- Алтошијевић Лазар, пешак, из Милатовића, ступио је у студентску болницу 16. децембра 1877. и умро 25. децембра 1877. године;
- Пељовић Тодор, редов пешак, из Милатовића, умро је у болници Јаворског кора 26. јануара 1878. године;
- Маринковић Милан из Горњег Дуња, борећи се са Турцима у Самокову, тешко рањен, умро је у шарују своје мајке Станије 1878. године (Према споменику на путу Каоина-Горњи Дубац);
- Рудицац П. Филип, редов пешак из Властелица, стојећи војник, ступио у полску болницу 18 фебруара 1878, а умро 19. фебруара 1878. године;
- Рудицац М. Спасоје из Горњег Дуња, умро је у војној болници 6. фебруара 1878. године;
- Кнежевић Риста, вођник, из Властелица, ступио у ишску болницу 13. априла 1878. године, а умро 4. маја 1878. године;
- Бежанић Јанићије, из Властелица, учесник рата 1877/78, умро од ратних последица 7. маја 1880. године. (Запис на споменику у гробљу "Језав" у Властелицама);
- Обрадовић-Пајовић Ранко из Каоине, вођник Чачанске бригаде, рањен је теже у борбама око Куршумлије 25/26 децембра 1877. године;
- Радичевић Ст. Милосав из Каоине, рођен 1853. године, рањен у борби на Самоковском вису 22 јануара 1878. године.

Према подацима из књиге Рат Србије с Турском 1877-78. год. Оперативно одељење Врховне команде српске војске, Београд, 1879. на Самовском вису рањени су, и повређени и доле наведени следећи борци: Мајсторовић Милован из Брезовица, Капларевић Сретен из Брезовица, Богћевић Трифун из Милатовића, Бабић Максим из Милатовића, Капларевић: Сретен, Максим, Урош и Вељко, сви из Милатовића, као и Марковић Станко из Доњег Дуња и Сарић Миланко и Сретен и Маринковић вш. Ивовац, сви из Горњег Дуња.

Редови Танасковић Матеја из Каоине и Бежанић Матеја из Властелица заробљени су од Турака на бојишту око Самокова 17. и 19. јануара 1878. године, али су пуштени на слободу 7. маја 1878.

Драгољуб ПАВЛОВИЋ

ИСТРАЖИВАЊА

ИЗВОЗ ЈАБУКА

Пише: др Јарослав Дашић

Размена робе између Србије и других држава, нарочито са западном Европом, интензивно је унапређивана од половине XIX века. Привреда Србије је још 1846. године остварила суфицит у робној размени са иностранством. Србија је нарочито извозила стоку и пољопривредне производе, међу којима - суве шљиве и јабуке. У Србији је међу познатим регионима за производњу јабука и шљива било и Драгачево. Откуп и извоз јабука из Драгачева обављан је преко трговачких фирми из Чачка, Београда и Пожеге. У Чачку су средином двадесетих година XX века биле познате фирме, поред осталих: "Петар М. Николић и Ком" и "Браћа Љујићи". Ове фирме, као и познати банкар, преко својих пунктова у Миросалцима и Гучи, откупљивале су и паковале јабуку и за извоз.

У Драгачеву је била успостављена читава технологија - од откупа, чишћења, сортирања и паковања до превоза јабука до одређишта у Чачку и Пожеги. Посебно је припреман и организован караван рабаџија за превоз јабука до Љујића магацина или директно у железничке вагоне. Ове послове је у Миросалцима и Гучи организовао од 27. октобра до средине новембра 1925. године Александар М. Принчевац. Он у једном извештају из Миросалца, упућеном фирми "Петар М. Николић и Ком", 30. октобра 1925, поред осталог, пише: "Ја сам овде имао 28. ов. м. три радника, а 29. ов. м. 30 радника, а данас 38 радника од којих раде и то: жене и децаца на класирању, брисању и паковању јабука, а 6 - 8 људи на закивању и склањању сандука пуних у сувоте, као и мерењу даре сандука и мерењу бруто тежине. Са овим радницима спаковао сам до вечерас 298 сандука и то: 61 сандука прве класе, 6 ком. у килу; 173 сандука друге класе, 8 ком. у килу и 64 сандука гарниране тј. дна и испод капка пуњени са крупном робом, а кроз средину до четири реда ситније робе... труле и натрале и мало убијене избацујемо напоље са шаркотом... Сандуке облажемо танком хартијом, правилно сеченом 75x170 цм данце, стране и капак, а чела из парчади 40x75 цм. После поклопљене јабуке хартијом мењемо дрвену вуну да се јабуке не убијају и не растресују. Паковање дручије овде не може да буде, јер се врши на отвореном простору".

Тако је из Миросалца за кратко време отпремљено за један вагон јабука. Превозена је роба рабаџијским колима (сваки сандук 55 - 60 килограма јабука, обележено је "прва" или "друга класа", "бруто" и "нето").

У једном документу се каже да је из Миросалца до 8. новембра 1925. године отпремљено 960 сандука, међу којима су "прва" и "друга класа" 91 одсто, а остало помешана јабука у укупној тежини око 75.000 килограма. За откупљене јабуке исплаћено је 152.331 динара или просечно два динара по једном килограму.

На први поглед рекло би се да су сељаци тада на ценама јабука добили велике вредносне износе динара. Међутим, све до пред крај 1925. године била је велика инфлација. Индекс раста цена за 14 најпознатијих артикала био је око 1.200 у односу 100, базис период 1913. године. Динар је у новембру 1925. сачувао од своје предратне златне паритетне вредности у процентима 9,176 одсто (курс 1913. године био је 1 долар=5,18 динара); поскупео је долар у динарима 1925. године 1 долар= 56,50 динара, односно требало је дати 11 пута више динара за један амерички долар у односу 1913.

За тадашње раднике на пребирању и паковању јабука исплаћено је 5.096 динара. Свим рабаџијама од Миросалца до Пожеге исплаћивано је 16 динара по једном товару превезене робе бруто.

У Гучи је до средине новембра откупљивана јабука - допремљена из околних места. На овом послу радило је око 40 радника. Сортирање и паковање робе обављало се исто као у Миросалцима. Јабука је отпремана у сандуцима, или ринфуз, запрежним возилима до Чачка. Из Гуче је укупно отпремљено 394 сандука или 21.342 килограма, "прва" и "друга класа", и ринфуз 16.305, што укупно износи 37.647 килограма.

За превоз јабука ангажован је већи број рабаџија: Миливоје Јовичић, Витомир Станић, Миливоје Бугарчић, Пантелија Бугарчић, Десимир Бугарчић, Радиша Бугарчић, Јеремја Броћић, Гвозден Божанић, Раденко Станић, Спасоје Пауновић, Милан Броћић, Вучко Гавриловић, Сретен Даниловић, Драгутин Новаковић, Момир Новаковић, Микаило Броћић, Драгослав Тошић, Драгић Марковић, Љубисав Станић, Тихомир Броћић и Светозар Броћић, сви из Гуче, Ђорђе Мечанин из Јездине, Јордан Стевановић из Живице, Живојин Илић, Стеван Веселиновић, Вукашин Проковић, Никола Марић, Добросав Илић, Мића Илић и Радомир Љујић (спроводио рабаџије са ринфуз јабукама), сви из Турције, Младен Живковић, Радомир Живковић, Ђорђе Николић и Методије Јелушић, сви из Рогаче, Аксентије Кулашевић, Добросав Јевремовић, Јанко Јевремовић и Милутин Јевремовић, сви из Зеока, Милисав Илић, Милован Јелушић из Граба, Радомир Милетић, Младен Достанић, Добросав Милетић, Милисав Полуга и Добривоје Станић, сви из Тијана, Бранислав Благојевић и Раденко Митровић из Пухова и Велимир Станојевић из Пријановића, (спроводио рабаџије са превозом ринфуз јабуке у Љујића магацин за фирму "Петар М. Николић и Ком" из Чачка.)

Неколико рабаџија правило је више тура у превозу јабука до Чачка. Њима је плаћена накнада од 15 до 18, а неким 20 динара за 100 килограма бруто тежине робе. Рабаџијским колима обично је превезено од 12 до 14 сандука или просечно бруто тежине од 850 до 900 килограма робе. Сандучна роба је из Пожеге и Чачка отпремала железницом за Београд и Нови Сад, франко утоварено у вагон за даљи транспорт - извоз или за локално тржиште. Ринфуз роба углавном је продавана у Новом Саду. Продајне цене се кретале: за сандук робу по око 3,40 и ринфуз - помешане 1,50 динара за један килограм јабука.

На подручју Драгачева средином двадесетих и тридесетих година преко више лагера и трговаца био је још већи откуп и извоз јабука.

ЗАНИМЉИВОСТИ

КОЊИЧКЕ ТРКЕ У РТАРСКОМ ПОЉУ

Добросав Ђаловић, сељак из Зеока, познати домаћин, а још познатији као народни видар, специјалиста за преломе руку и ногу. Познат у читавој западној Србији...

Његов исписник Тихомир Рањић, такође добар домаћин и познат политичар - радикал, био је председник општине тијанске тридесетих година овог века...

Обојца су имали добре коње. Служили су војску у коњици.

Јашући на коњима из Чачка према Зеокама, једном приликом почну се хвалити својим коњима. Ђаловић - да је његов коњ бржи. Рањић - да је, опет, његов коњ бржи.

Били су добри пријатељи, али - ниједан није хтео да попусти. Уследила је опклада: да се, на Вељовом гробу у Ртарима, покаже чији је коњ бржи. Отишли су у Гучин, код среског начелника, и заказали термин за трку. Опклада је била: да побеђени уступи оседланог коња победнику. И, опклада је обнародована.

Слегло се, тога дана, много народа из три среза: драгачевског, моравичког и љубићког, па многи пријатељи из других крајева Србије. Присуствовали су и представници власти - начелник среза драгачевског, писар, жандарми, па часници из општина тијанске и дучоловарске. Постављене су, у пољу, шатре са музиком, пекли су се дебели овнови, па и волкови. Људи су се окупили у хладовни великих храстова...

Обојца јахача на добрим оседланим коњима. За почетак трке очекује се пуцањ прањиге. Стаза је била са почетком код данашњег споменика Милану Петровићу, преко Вељовог гроба до Ђебовине - прва узбраница према Радичевића кућама. Уз стазу су биле постављене "судије"...

Када је прањига грнула, трка је почела. Коњ Тихомира Рањића одмичао је, одмичао и... први стигао на циљ.

Тада Добросав сјаха с коња и, с опремом, предаде га Тихомиру. Овај, сав усхићен, сјаха са свога коња, заграли се и пољуби са Добросавом, захвали му се на "фер игри" и не хтеде да узме коња. Рече: "Само сам хтео да ти докажем оно што сам тврдио када смо се опкладили - да је мој коњ бољи од твога!"

Пријатељи су остали до краја живота.

Јездимир БОЈОВИЋ

ОРАЧ

*Орао мој отац дубоко
да му семе не озебе.
Орао мој отац
орао,
орао,
и заорао себе.*

Михаило ЂУПОВИЋ

АРХЕОЛОШКИ РАДОВИ НА ГРАДИНИ

БИСЕР РАНЕ ВИЗАНТИЈЕ

Захваљујући финансијској подршци Републичког завода за заштиту споменика културе и скупштинама општина Чачак и Лучани, мр Михаило Милинковић, асистент на Филозофском факултету у Београду, са групом својих младих сарадника, обавио је и ове године, крајем јула и почетком августа, низ археолошких радова на налазишту Градина, на планини Јелици, на самој граници чачанске и лучанске општине.

Михаило Милинковић је са групом сарадника прва сазнања о Градини доживео још 1984. године. Током низа година, пажљивим ископавањима, све више се долазило до непобитних података по којима је овај локалитет свој процват имао у рановизантиском периоду, од 500. до 614 - 615. године. Овог пута, циљ је био да се нешто више сазна о обиму града који је постојао на том локалитету, и који је, сва је прилика, нагло прекинуо живот у земљотресу и пожару који су имали катастрофалне последице.

Услед минималних средстава, овог пута начинио су основни радови. Постављено је 14 пробних ископа, и у већини су пронађени трагови бедема и зидова кућа у висини од једног до преко два метра. Још се не може говорити са сигурношћу о правом изгледу града и његовом обиму, али, доста индиција указује да је реч о издуженом правоугаоникам простору од пет до десет хектара. "Тек сада видимо колико, заправо, мало знамо о Градини. Све говори да је реч о много већем простору него што смо првобитно мислили, да се састоји од неколико појасева бедема, и да захтева дугогодишња истраживања", каже мр Милинковић.

По речима Михаила Милинковића, Градина на Јелици је тресуто најзначајнији локалитет рановизантиског периода на коме се сада ради у Србији. Нажалост, услед недостатка средстава, све до сада што је ископано, када је реч о објектима, морало је да се поново затрпа. Када би било новца, и откривени зидови, укључујући и темеље и зидове три цркве - базилике, уз сачуване фреске на појединим зидовима, могло би да се утврди и конзервира и, наравно, изложи погледима како људи од струке, тако и свим осталим грађанима, посебно ђацима и туристима.

Уосталом, захваљујући изненадном напуштању житеља града услед пожара, археолози су већ до сада пронашли завидан фонд разних предмета, а очекује се да се, даљим ископавањима, дође до још више предмета материјалне и духовне културе тог времена. Јер, у црквама су пронађене крстонице, па остава са алатом за обраду земље и дрвета, па бронзано звоно, гвоздени катанац, стрелице и копча.

Све што је до сада пронађено, смештено је у трезоре чачанског Народног музеја, а по речима његовог директора, Милована Вуловића, већ сада има довољно материјала за остваривање читаве изложбе предмета пронађених у Градини. Нажалост, један од највреднијих налаза, сребрни реликвијар, моштрохранилица у облику саркофага, са латинским натписом и именима светих Петра, Павла и Јована који су овдашњи сељаци пронашли ископавајући камен за бунар, сада је у "инostrанству", у сарајевском Земалском музеју.

Истраживаче Градине ових дана посетио је и Адам Тадић, председник лучанске општине, и притом је мр Милинковићу обећао да ће општина Лучани убудуће материјално бити издација према том значајном научно-истраживачком подухвату.

П. РАОВИЋ

СВЕТЛОСТИ ПИСАНЕ РЕЧИ

НЕЗАБОРАВНИК ЗА ПОТОМКЕ

(*Радисав Недовић, "Камени лејојис Рјара",
Међуојштински исјоријски архив у Чачку и
Месно удружење СУБНОР-а у Рјарима, 1995*)

Ој гробнице, ароклејша шамнице...

*Кад лејојша нашу кућу краси, њвој се живоји
баци њада узаси...*

*Душа моја сад у рају бива, а мајка му земља
ишло скрива...*

Овај белег њоказује ѡтамне и мрачне дворе...

Овде њочивају земни оспјатици...

Стој, постој, почуј, роде! - поручују гробови и гробљашци.

Стој, постој, када долазиш у шарено село, у које води утабан, последњи, једино сигуран пут. После кога сви, како је беседио песник, "миришу љубичице одоздо", па: "Земља земљом земљу љуби". Јер, "нажалост, на земљи сви смо само гости - док нас не савлада вечити сан".

У шареном селу, где свих има "више него што се пише", бораве и жители Ргара у Драгачеву. Бораве они који миришу на млеко матерно, и руже младости, и мудријашци који су навек умукли. Чобани и чобанице, гледне девојке и домаћице кућевнице, земљоделци и ратници, трубачи прве класе и смерне вилимарке;

Има их више него што пише, каже песник.

Селанке, саткане од суза. Земљоделци који су уредно плаћали порез и гинули за отаџбину.

Населили су гробља, па из шарених села поручују:

Почуј, роде!

Походио их Радисав Недовић. Походио у родним Ргарима. На Буковцу, Врањачи, на Рајковачи, по свим покопалиштима и свим гласиштима, са којих се чује камени зов:

Помени, туго, и крајпуштаско војаство. Гув, опанак и пушку курдџицу.

Помени, туго, и када чикиризи не исписаше велика слова незаборавка. И када, у пешчар, не уписаше сваку сузуд обја већу. И када се кукњава огласи малим словом, које клесари урезиваше у камене иконе.

Радисав Недовић ништа им није додавао. Епитафе са гробљаша и крајпуштаска преселио у књигу. У историју села. Камену историју, коју руше олујнице (не)времена, али и понека (не)марна рука.

Тако је настала ова књига. Родослов, камени, Ргара. Читудла, камена, Ргара и житеља овог драгачевског села.

Незаборавник за потомке. Као и оне претходне Недовићеве књиге: родослов "Недовићи из Ргара", хроника "Ргари", монографија "Из таме у светлост".

У ДОЊЕМ ДУБЦУ ОДРЖАН САБОР ТКАЉА

ШТА БИ РЕКЛА РАЈКА

У живописном амбијенту Драгачевске задруге жена "Рајка Боројевић" у Доњем Душу, последње јулске суботе, одржан је Сабор ткаља, традиционална манифестација народног стваралаштва.

У просторијама Дома приређене су изложбе рукотворина ткаља које окупља њихова задруга и радова чланова Удружења самоуких сликара и вајара Драгачева. За највреднију ткаљу проглашена је, као и неколико претходних година, Славица Чеперковић из Жиче.

Било је ту и шатри и вашарске атмосфере, и кувања старих, заборављених народних јела, која су овог пута приговили Љубица Дуканац из Вучковице и Цана Тадић из Доњег Дубца, а одржана је и смотра изворних певачких група - женске из Вучковице и мушких из Дучаловића и Рогаче. У програму, кога је водила Александра Лукић, огласио се и народни песник Славо Николић из поделачког села Зеоке.

Посебни жири на челу са диригентом Владом Мустајбашићем, између четири, одабрао је два оркестра са подручја Моравичког округа за учешће на 35. Драгачевском сабору трубаца у Гучи. То су састави Гвоздена Росића из Ртију, коме је припала Меморијална награда "Десимир Першић", и Божидара Луковића из Котраже (учествовали су и оркестри Миша Першића из Горачића и Јовице Павловића из Гуче). За најбољег трубаца проглашен је Мишко Громоваћ (Котража), тенористу Наум Гавриловић (Рти), басисту Божидар Луковић (Котража), бубњара Владан Коларевић (Горачићи). Најизворније су свирали Гучани, најбоље су одсвирали песму Рхани, а коло Котражани.

Сабораши су топло поздравили и квартет фуралаша "Шумадија" из Чачка у саставу: Слободан Вукићевић, Обрен Радичевић, Спасоје Јечменић и Милан Ковачевић.

Иначе, како нам је рекла Љубица Котуровић, директор, Задруга у овој години успева да успешно пребриде све тешкоће и да забележи позитивно пословање. То, наравно, није нимало једноставно ако се зна да треба набавити робу и одмах платити, а за свој производ чекати наплату по 60 и више дана.

По речима Бране Боројевић Џокић, креатора Драгачевске задруге жена, и даље су најтраженије завесе ручно ткане од конопље и памука и нова врста ћебади од мохера. У септембру, у Етнографском музеју у Београду, Задруга ће се представити на изложби преслица тако што ће подлога за изложбу бити од ручно тканих предмета, као и сопственом изложбом у атријуму Музеја.

О сабору ткаља веома се лепо изразила г-ђа Паула Стајевић, керамичар из Београда, иначе рођењем Финкиња, која је одушевљена свиме што је видела и окусила (била је члан жирија за оцену старих јела), уз напомену да би било занимљиво шта би сада, после четири деценије свог прегалачког рада у овом некада заосталом крају, рекла покојна Рајка Боројевић...

НОВЕ КЊИГЕ

НЕОБИЧНА
ЧИТУЉА

(Драгомир Пантелић, "Камена хроника
Дучаловића", Графика "Греш", Чачак - Месна
заједница, Дучаловићи, 1995)

Са плећатих подовчарских коса умилни камени
гласови тишине:

ПОЧУЈ РОДЕ!

Из спокоја манастирских порти умилни камени
гласови тишине:

ПОМЕНИ, ТУГО, ПОМЕНИ, ПОМЕНИ!

Са дрмова, сеоских, умилни камени гласови
тишине:

СТОЈ, ПОСТОЈ, ПОЧУЈ, РОДЕ!

Тихе молбе,

Тихе, као молитве.

Измешале се смрти.

Дозиви, гробљашки и крајпуташки: де-чице што их
неодниха колевка, девојака и младића што не
доиграше сватовско коло, радишних земљоделца,
смерних кљевница, богобожаљливих црноризца,
јуначких слободара...

Камене књиге из Дучаловића. Камене књиге, са
порукама туге и порукама наде.

Живот писан смрћу.

Писан, као незаборавници што се гласе кроз
олујне (не)времена.

И, зато:

ПОЧУЈ РОДЕ.

Драгомир Пантелић је ослушкивао те гласове,
бележио њихово трајање и написао необичну хронику.
Хронику од гробљашких и крајпуташких довика и
ћутњи. Истиниту, до бола.

Хронику која је осушена на трајање:

ПОЧУЈ, РОДЕ, И ПОМЕНИ, ТУГО, ПОМЕНИ,
ПОМЕНИ!

После бројних новинских текстова, објављених
углавном у "Чачанском гласу", Драгомир Пантелић
оглашава се, ево, и својом првом књигом. Побележио
је епитафе са гробљаша и крајпуташа, сачинио
коментар, понешто рекао и о чикиризима који су у
сеници поноситог Овчара клесали "камене књиге
предака" (како гробљашке и крајпуташке поруке
насловни књижевник Радојко Николић, рођен у
драгачевским Зеокма) и, ево, објавио је камени
читуљу родног села. Онакву каква се ишчитава са
више дучаловачких гробаља.

Нема никакве сумње, Пантелић је написао књигу са
којом ће друговати не само његови земљаци, већ и
стручњаци који свеобухватније проучавају васколики
живот народа Драгачева.

Р. М. МАРИНКОВИЋ

ПОВЕСТ
ЈЕДНОГ РОДА

(Драгољуб М. Павловић, "Павловићи из Каоне",
Народни музеј, Чачак, 1995)

Павле Бјелојица-Буковичанин, досељен у време
Карађорђевог крајине из Буковице у Штаци,
засновао је род Павловићи у драгачевској Каони.
Пописиван је као Штрабац и као Шкрбац, његови
потомци као Штрпчевићи и Чкрпчевићи, али, својим
коначно утврђеним презименом Павловић, потомци
трајно чувају успомену на претка Павла.

Повест овог рода написао је, користећи богату
документациону основу, чачански адвокат у пензији,
Павло потомак, Драгољуб-Драган М. Павловић,
осведочени истраживач, сарадник више часописа и
листова, међу којима је и "Драгачевски трубац". Ова не
велика по обиму, али веома занимљива књига - коју
објављује Народни музеј у Чачку - плод је
вишегодишњег проучавања аутентичних историјских
извора (пописи, теветри, матичне књиге, квите, тапије) и
 мемоарске грађе (белешке житеља Каоне, сведочења
припадника породице Павловић). Аутор, при том, слика
политичке, економске, просветне и културне прилике у
Каони и уопште горњем Драгачеву.

Неким знаменитијим припадницима свог рода
Драгољуб М. Павловић посветио је посебну пажњу: сем
досељеника Павла-Мини и Милосаву, Луку, Петру,
Јовану, Милораду, Јосифу, Милији, Радоју, Илији...
Наравно, и припадницима своје најуге породице: оцу
Милошу-жандармеријском пуковнику, брату Радомуру -
истакнутом новинару "Политике" и "Гласа Америке",
Александру - трагично настрадалом песнику (чији
стихови још нису публиковани) и Негославу - познатом
адвокату. Не изостају ни биографски и библиографски
подаци о аутору.

Занимљива књига. Повест једног рода.

Р. М. МАРИНКОВИЋ

ПУТНИКУ КРОЗ
ДРАГАЧЕВО

*Пућиниче, намерниче,
сијој, јосијој.
Погледај:
изнад шобом
накрављених
камени биљези,
оглашавају се
мурошћу и лејошом.
Чипај и памти.
Биљези неће одуо:
време их брише,
ћризу ћправуљине
и љуши мразеви,*

*круне и осјајају
ирне олујине.
Сипани. Ослушни...
Чућени чекић и златио:
јој је устјао
Радослав Чикириз
каменорезац из Рипију.
И брани,
као најрођењени,
своје камене
ћрблјаше
и крајпућаше.*

Ника-Никола СТОЈИЋ

НЕПОЗНАТИ СТВАРАОЦИ

КЛЕСАР

ЉБОМИР ТРИПКОВИЋ

Није рођен у Драгачеву, а његови надгробни каменови препознатљиви су у драгачевској каменорезачкој школи. Два су разлога што се све тако збило: каменорезачтво је учио код Млађена Раковића из драгачевских Горачића, а у драгачевској Церови живео је од 1905. године до смрти као домазет у роду Младеновићи.

Рођен је, иначе, 1881. у Богојевићима код Ариља. У Ариљу је учио основну школу. Бавио се земљоделством, а онда се догодило да је у његовом селу гласовити мајстор Млађен Раковић клесао један надгробник. Задивљен умећем Раковићевим, и сам је пожелело да клеше "камене иконе" покојника. И, тако је све почело. Са мајстором из Горачића ишао је из села у село, од гробља до гробља и - испекао занат.

Љбомира Трипковића познаници су назвали чикиризом. И он се сам тако гласио. Знао је да у камен уреже: "Усече га (споменик) Љубомир Трипковић чикириз". Није, наравно, заборављао ни родном селу: "Написа Љубомир Трипковић из Богојевића".

Чинио је тако седам деценија. Није познато да је иједан клесар у западној Србији толико дуго живео и толико дуго мајсторисао исписујући "камене књиге предака".

Када није имао довољно "камењарског" посла, бавио се обрадом земље и гајењем воћа. Покушао је, чак, и да тргује воћарским производима, али - без успеха.

Због ниског раста, звали су га, познаници и пријатељи, Љубо Цврци.

Споменике је градио у селима драгачевским, али и око Ариља, Ивањице и Пожеге. Стизао је и до Краљева и до Сјенице.

Радојко Николић забележио је: "Посла је имао увек, а нарочито по Првом светском рату, када су очеви, мајке, жене, браћа и сестре сматрали да је светиња подићи обележје погинулом укућанину - храбром браниоцу слободе". Слова је у камен урезивао нешто ситнија него други мајстори. У епитафе је уносио песничке поруке: свет је-росно цвеће, чедо је-леп цвет. "Каменорезац из Церове је своје пешчаре украшавао биљном орнаментиком. Винове лозе са осмозрним гроздовима, елипсастим листовима и звонастим, гронтуљавим латичастим цветовима, и

гранчице са разноврсним цветовима и листовима исецане су са финим танким линијама. Лозе се извијају из саксија заковрчених рукуница, а завршавају се витким, поносним, округлоглавим и крупнооким голубовима" (Р. Николић).

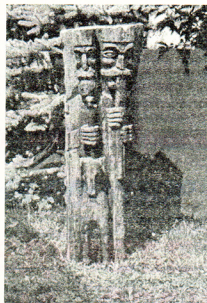
Резао је и људске фигуре користећи фотографије покојника. Чинио је ово реалистички уверљиво, па није ни чудно што се мајка Цветка Новитовића у Добрачама, када је видела окамењеног сина, обезнанила. Фигуре покојника извлачио је чистим тананим потезима, без пластичности. "Изузетак су само глава, шаке и појас, где се назире плетка, око пола сантиметра, релефност. Мушкарци су у плавој шајкачи, раскопчаним прелуку са шест дугмета, појасу попритегнутим каишом, борној кошуљи. Женска чељад - у либади, јелеку, набораној сукњи. Вез око руку је скроман, а бојеним цветним "туфницама" су попрскани мушки појасеви, плетенице девојака и први део невесињских хаљина. Мушкарци су опремљени кишобраном и бритвом, женскиње украшено мињушама, фиџувама и дукатима, а свима је на великом прсту десне руке прстен крстастог облика". (Р. Николић).

Урадио је и два већа јавна споменика: код цркве у Драгојевцу ратницима из Вирова, Церове, Драгојевца и Миросалца који су погинули у ратовима од 1912. до 1918. године и у Приликама - њиховим ратним друговима.

Преминуо је 1971. године. Покопан је у гробље села Церове.

До смрти је истицао оно што је својевремено рекао песнику Бранку В. Радичевићу - да је Млађен Раковић из Горачића, његов учитељ, највећи српски самоуки клесар. Иначе, сам је каменописању научио Милојка Ненадића и Васе Јевтовића из Вигошта код Ариља, али и Радивоја Топаловића из родних Богојевића. Ученици су, једно време, заједно са њим клесали надгробнике и крајпуташе.

Р. М. МАРИНКОВИЋ

Ликовни ђрлози: радови чланова Удружења самоуких сликара и вајара Драгачева

У КАМЕН УКЛЕСАНО

ЗА СЛОБОДУ СВОГ НАРОДА

То што се Србима догодило 1915. године светска историја није забележила. Бројно јачи и боље опремљени непријатељи окупирали су Србију, али српска војска није капитулирала. Напротив је јединствен подвиг. Нанушта је своју земљу и глацина, гола и боса, уз велике, наду, удске, напоре и бројне жртве прешла залеђена беспућа албанских гуџура. Изнемогла и болесна стигла је на грчко острво Крф. Острво спаса и острво наде. И када су непријатељи мислили да више не постоји српска војска, уз помоћ савезника и пријатељског грчког народа, опоравила и победнички вратила у своју земљу. Успомену на њу чувају и бројни крајноташки по Драгачеву. Од те епопее прошло је осамдесет година. Сетимо се њених јунака кроз неколико епитафа.

Овај спомен означава јуначку смрт ДРАГОМИРА Маринковића из Граба који поживи 39.г. А учествовао у рату од 1912. до 1915. г. I чете I батаљон 10. пук. II позив а умро 15 јануара 1915. г. у Албанији

Бог да му душу прости

Спомен подижу синови Милко и Јован

ГРАБ - Рајчићи

Спомен ЖИВОЛИНА ЈОВАНОВИЋА из Лисе војника III чете I бат. XI кадровског пука, који поживи 19 Год. а умре од ратних напора у Приштици 1915. г. у најлешем добу у младости својој. Поклич отаџбине мене млада у бој позва да слободу браним од страшних душмана шваба и маџара, трука у бутара

Млади живот дагод отаџбини својој

и слобода сину домовини мојој

Бог да му душу прости

Спомен подигоше му ожалостњени родитељи отац

Тикомир и мајка Миља

ЛИСА - Вратоше

Овај спомен приказује храбро име МИХАИЛА М. Досташића каплара шумадиске болничке чете I поз. 10 пука Рођен 20-ХИ886.Г. Учесвовао у свим ратовима. Одликовао је за храброст сребрном и златном медаљом, са дипломом и одрешима.

Погини у Јешу 15. децем. 1915. год. и тамо сарањен

И слава му

Овај споменик подигоше му његова браћа Видоје и Коста

Досташићи

ТУРИЦА - Досташићи

Овај знак за три брата МИЛЕНКО рођен 1888. Г. БОЖИДАР рођен 1890.Г. ЗДРАВКО рођен 1892.Г. Као бивши војници X-ог пеш. пука I позива, Борени се за Отаџбину и веру Срп. народа: погубише за време Српске Евакуације. На жалост својих у 1915.Г.

Слава им

Спомен овај подигоше им тужни Отац Вуле Мирковић са упуцима Алексом Добривојем и Момчилом

ТРЕШЕВИЦА - Поље

Спомен. ДРАГУТИН Симовић из Осонице, рођен 20 априла 1896.Г. па као војник 2-ге чете, I. бат. рез. крушев, трупа као борац за Отаџбину испусти своју младу душу 29. новембра 1915. Г. на пристаништу Валона у своји 19 лета. Фамилију ожалости

Драгутина Бог да прости

Спомен подижу отац Јован и мајка Миленка са децом

ОСОНИЦА - Мечке

Спомен овај показује име храброг војника 2-ге чете, I. бат. рез. крушев. трупа ВЕЛИМИРА Јеротијевића из Осонице, рођен 25-9-1896. Г. а испусти своју душу 20-11-1915. у путу Драч - Валона

Бог да му душу прости

Спомен подижу му синови Милко и Јован

ОСОНИЦА - Мечке

Ој путнице мили роде

умољено стапн овде

и прочитај овај спомен ДРАГУТИНА БУКУМИРЕ из Осонице војника X пука мушконе колоне I поз. поживео 40 год. а погинуо издји за Крф 1915. год.

Бог да му душу прости

Овај му спомен подиже супруга Миленка и синови

Милош и Радош

ОСОНИЦА - крај пута

Спомен И К О Д И Н А Јовићевића из Осонице војника II чете III-ег позива X-ог пука шумадиске дивизије који поживи 55 год. а умрије на Крфу 1915. год. јануара месеца.

Бог да му душу прости

Спомен му подигоше браћа Илија, Велимир и његова

малолетна кћер Росадица

ОСОНИЦА - Селиште

Ево спомен крај пута

за ким оилакује мајка

брат и сестра сиротина љута

а другови жале храброг јунака М И Л И С А В А Перчиновића из Лука, који умре у 22. год. свог живота као војник каплар при оступању преко Албаније од ратних напора новембра месеца 1915. год.

Бог да га прости

Спомен подиже мајка МИРОСАВА и браћа Јездимир, Јован и кћи Зорка

ЛУКЕ - Лазовићи

За вечну успомену нашем оцу и брату који пропаде ЂОРЂЕ КОСТИЋ из Гуче који је, као честит и поштен грађанин поживио 48 год. а као војник обвезник ступио је у овај европски рат при штабу са својим коњом као командирја X комбинованог пука II позива а приликом евакуације Србије при оступању војске за Крф и у путовању преко Албаније 1915. г. негде је умро, извештај нема где.

Бог да му душу прости

Биле му овај подигоше синови Милан и Радован

Писа Милко Ковачевић из Виче

Крај пута ГУЧА - ВИЧА

Овај спомен показује крабр: ратника С И М Е У Н А Тадића из Д. Дуб: рођен 93 г. Ступио у рат 1913. Г. борећи се за слободу као регрут путујући преко мора, извештаја нема.

И бог да му душу прости где је лаје

Спомен му подиже брат Милош

ДОБИ Дубац - Тадића брдо

Забележио: Никола СТОЈИЋ

"ДРАГАЧЕВСКИ ТРУБАЧ", лист штампан поводом 35. Драгачевског сабора трубаџа у Гучи. Издавач: Дом културе у Гучи. Редакција: Јовиша М. Славковић (одговорни уредник), Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић и Божидар Перовић. Штампано у "INTEKTADE GRAFIK"-Чачак, улица Цара Лазара 8.

